

İNGİLTERE’DE JÜRİLİ MAHKEMENİN ORTAYA ÇIKIŞI*

J. E. R. Stephens
Çev.: Muzaffer Dülger**

Jürili mahkemenin ulusal kökeni, tarihi gelişimi ve temellenmiş olduğu ahlaki düşünceler, felsefi araştırmanın keskin nüfuz edişleriyle birlikte çok çeşitli yazarlarca tartışılmıştır. Jürili mahkeme kurumunun temeli, bir yasa-koyucu eylemi tarafından oluşturulmamıştır, daima oluş ve yok oluş halinde olan bir toplumsal kullanımdan sessizce ve tedrici bir biçimde ortaya çıkmıştır. Bir zamanların kabul edilen düşüncesi, bu kurumun kurucusunun Büyük Alfred olduğu yönündeydi; fakat bu düşünce, konuyu ilgi edinmiş tarihsel kritisizmin aydınlanmış ruhunca yakın zaman önce ortadan kaldırılmıştır.

Yazarlarca bu kurumun kökeni olarak açıklanan fikirler çok çeşitli ve bir o kadar da çatışmalı olmuştur. Bazı yazarlar onun köklerine inmenin umutsuz bir girişim olacağını düşünmüşlerdir. Bu doğrultuda Bourguignon şöyle der: “*Son origine se perd dans la nuit des temps.*” Bizim en büyük otoritelerimizden biri olan Blackstone ise bu kurumdan şöyle bahseder: “[jüri yargılaması] bu ulusta eskiden beri kullanılagelmiş bir yargılamadır ve bu yüzden ilk uygar yönetim ile akran olarak görülmüştür” ve ekler “*muhakkak ki [o] en eski Sakson kolonilerinde de kullanılmış olan jürilerdendir*”. Du Cagne ve Hickes ise jürinin fikrî anlamda Gotlardan beslenen Normanlarca uygulamaya konduğu fikrindedirler. *The Origin*

* J. E. R. Stephens, “The Growth of Jury Trial in England”, *Harvard Law Review*, Vol.10, 1897, Cambridge, pp. 150-161. Makalenin sonunda “Londra 1896” yazılıdır.

Bu makale, Prof. Dr. Mehmet Tevfik Özcan tarafından verilmekte olan “*Modern Toplum ve Hukuk Devleti*” isimli doktora dersinin ödevi olarak çevrilmiştir. Stephens’in makalesi dipnotsuzdur. Bu çeviride yer alan dipnotların tümü çevirmen tarafından eklenmiştir ve Stephens’in kullandığı bir takım sözcük ve kavramlara ilişkin sözlük anlamları ya da açıklayıcı notları içerir. Makalede Latince’den ve Cermence’ye kadar pek çok eski kelime vardır. Metin içinde Stephens’in kullandığı şekliyle bırakılan bu kelimelerin anlamlarının edinildiği sözlükler dipnotlarda ayrı ayrı belirtilmiştir. Fransızca ifadelerin Türkçe karşılıkları konusunda Dr. Barkın Asal, Almanca kavramların anlamları konusunda ise Dr. Cemil Ozansü yardımlarını esirgememişlerdir. Son olarak, metin içindeki normal parantezler Stephens’a, köşeli parantezlerle çevirmene aittir.

** Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı.

¹ “Köken, ahir zamanda kaybolur.” [çn.]

and Progress of the Judicial Institutions of Europe isimli çalışmasında Meyer, jüriyi kısmen II. Henry tarafından kurulan *Grand Assize*'nin² dönüşüm geçirmiş hali, kısmense Haçlılar tarafından Filistin'de oluşturulan feodal mahkemelerin bir imitasyonu olarak görmüş; ve neticede onun İngiltere'de uygulanmaya başladığı dönem olarak III. Henry'nin krallığı döneminde karar kılmıştır. *History of English Law* isimli eserinde Reeves jürinin, Rollo'nun kendi takipçilerini Normandiya'ya çektiği esnada o takipçilerce kuzeyden getirilmiş bir yargılama usulü olduğu fikrini ileri sürer. Normandiya'da bu usulün az derece önem ihtiva eden tüm vakalarda uygulandığından ve Normanların kendilerini İngiltere'ye naklettiklerinde bunu Sakson mahkemeleri yerine geçirmeye çabaladıklarından söz eder. Buna binaen Fethi'ten hemen sonra onlar tarafından uygulamaya konan bir yenilik olduğundan bahseder ve bunun Anglo-Sakson devrinde olmadığını söyler. Sir Francis Palgrave, genel mahkemelerin dışında seçilen ve mülkiyet hakları konusunda karar vermeye ehil kılınan bir yeminli tanıklar heyeti hususunda Anglo-Sakson dönemlerine doğru iz sürülebileceğini söyler, fakat suç vakaları ile ilgili olarak jürinin I. William tarafından kurumsallaştırılana kadar görünürde olmadığını belirtir. Mr. Sejeant Stephen ise şöyle der: “*Bunun başlangıcını (kurumlarımızın pek çoğunda olduğu gibi) Normanlara borçluyuz ve onlar da bunu yargıda bulunacak kişi sayısı olarak on iki sayısına daima büyük bir hürmet göstermiş olan İskandinav mahkemelerinden türetmişlerdir.*” Pek çok saygın yazar, İngiliz jürisinin yerel bir gelişimin ürünü olduğu ve Kıta'da ortaya çıkmış herhangi bir mahkeme yapısından doğrudan yahut dolaylı olarak türetilmediği iddiasını güçlü bir biçimde sürdürmektedirler. Bazıları da onun eski Britanya'ya dayanan ya da Romano-Britanik bir kökten geldiğini düşündürler. Bunlardan başka, Anglo-Sakson kompürgatörler³ (ya da güvenilebilirlikleri olan yeminli şahitler), vakalara şahit olmuş yeminli şahitler, *frith-borh*⁴, Ethelred⁵ Hukuku'nun hiçbir kimseyi haksız yere suçlamayacağına

² *Grand Assize*: II. Henry dönemindeki şövalyelerden oluşan büyük jüriye verilen isimdir. *Assize*, kelime olarak Frankça'dan gelmiştir; oturum, birleşim demektir. (Ernest Klein, *A Comprehensive Etymological Dictionary of The English Language*, Elsevier, Amsterdam, 2003, p.55.) [çn.]

³ *Compurgator*: sanığın masum olduğuna inandığını yeminle beyan eden kimse. Kişinin –belli sayıda- şahidin yeminli beyanı yoluyla *suçsuz* olduğunu ispatlama usulüne *compurgation* denmiştir. *Compurgation*: (Lat. *com-*: birlikte/bütün olarak/bütünüyle, *-purgatio*: arınma, aklanma) Sanığın masumiyetine dair etmiş olduğu yeminin, onu tanıyanların ve komşularının (yani kompürgatörlerinin) yeminli ifadeleriyle birlikte tasdik edilmesidir. Bu kavramın tam karşılığı olmadığı için “*kompiürgasyon*” olarak Türkçe'ye aktarılmıştır. (Klein, *op.cit.*, p.154-5.) [çn.]

⁴ *The Frith-Borh*: *frith* (*peace*: barış, uzlaş) + *borh/borg/borgh* (*pledge*: rehin; *surety*: kefil, garanti). Zaman olarak daha sonraki kullanımı *frankpledge*'dir. Belli sayıda kişiyi içeren bir topluluğun sorumlusu kılınan ve genellikle on mülk sahibi kişiden müteşekkil bir gruba ve bu grubun üstlendikleri görev itibarıyla vermiş olduğu sözü ifade eder. Görevleri, adından da anlaşılacağı üzere, sorumlusu oldukları topluluğun barış ve düzeninin sürdürülmesidir. *Frankpledge* veren bu seçkin grup, topluluktaki huzursuzluk hallerinde, bundan kefil gibi sorumlu olurlar. Sakson kökenli bir kurum olup Norman Fethi sonrasında da varlığını sürdürmüştür. Zamansal olarak gelişkin yetkilerle donatılmış bir polis kurumunun yokluğu koşullarında, barış ve düzen adına kullanılmış bir garanti kurumudur. (William Forsyth, *History of Trial By Jury*, 2nd Ed., Cockerfoot & Company, 1878, New York, p.50-1; *Black's Law Dictionary*, , 8th edition, 2004, p.1947-8.) [çn.]

⁵ Ethelred (Æthelred): M.S.978-1013 ile 1014-1016 yılları arasında hüküm sürmüş İngiltere Kralı [çn.]

yemin etmiş on iki büyük baronu ya da ilçeler [*Shire*]⁶ veya yüzlüklerin [*Hundred*]⁷ yerel mahkemelerde yekvücut bir biçimde yargılama yaptıkları sistem de modern jürinin ortaya çıkışı sorunu kapsamında değerlendirilegelmiştir. Yine de, daha yakından incelendiğinde görüleceği üzere, Ethelred Jürisi istisnası dışında, ihtimal olarak değerlendirilen bu köklerden hiç biri, modern jürinin tarihsel öncüsü olan yeminli tasdik edicilerin [*recognitor*] yürütmüş olduklarına yakın bir inceleme yapmamışlardır.

İngiliz yeminli tahkikat sistemiyle ilgili olarak kendini en düşük zorlukla sunan ve en yüklü argümanlarla destekleyen teorinin, [sistemin] Normandiya'dan alındığını ileri süren teori olduğu söylenebilir. Neustria⁸ bölgesinin Basit Charles [*Charles the Simple*] tarafından Rollo'ya devrine hem öncel hem de müteakip olarak, bu sistem, Fransa'nın diğer yerlerinde olduğu gibi Karolenj krallarının teşkilatlandıkları zamandan beri vardı ki o krallar döneminde kilise meclislerinin yerel mahkemelerdeki yeminli şahitlere bakarak soruşturma yapabilmeleri için dakik yönergeleri de vardı. Fakat bu kurumun uzak kökleri ne olursa olsun, jürili yargılamanın gelişiminin dışında iki şey her halükarda açıktır: (1) yeminli jüri üyesince yürütülen soruşturma sisteminin, en basit biçimde bile olsa, ilk belirişi Norman Fethi sonrasında İngiltere'de gerçekleşmiştir; (2) ilkinde söylenmiş olan İngiltere'deki sistem, öncesinde var olan *shire-moot*⁹ prosedürü ile kombine bir biçimde çalıştırılmıştır; ve bunun geliştirilmiş şekli olan "jürili mahkeme" belirgin şekilde ayırt edilebilir biçimde bir İngiliz kurumudur. Ak saçlı antikiteden bizlere devrolmuş bir kurumun kökenini soruşturmaya giriştiğimizde, onun ne formda belirmediğini ya da ilk olarak ne zaman günümüz yazarlarının dikkatini topladığını dikkatlice not etmemiz gerekir. Bu ise yıllar geçtikçe almış olduğu form ve karakter bakımından sıklıkla ve dikkate değer ölçüde farklılıklar gösterir. Bu kurumda ve [böyle] bir kurum olması dolayısıyla önemli bir özellik daha vardır, üyeler etmiş oldukları yeminlerinin dinsel yaptırımını altında kararlarını verirler; fakat bu özellik sadece bu kuruma özgü bir özellik de sayılmaz, Atina'daki *Dikastes*¹⁰ ve Roma'daki *Judices*'in¹¹ kararlarının [üzerlerindeki] yaptırımın bir benzeridir bu. Aynı kural eski Norveç *Thing*'i¹² ve Cermen

⁶ "*Shire*": İngiltere'de içinde pek çok *hundred*'ı bünyesinde toplamış idari bölge. (*Black's Law Dictionary*, p.4301.) "*Shire*" kelimesi bir bölgenin büyük yerleşiminin ismi ardına eklenen bir ek olarak göze çarpar. [çn.]

⁷ "*Hundred*" da Sakson'ların ülkelerini böldükleri küçük idari birimlerdir. (Yaklaşık) Yüz askeri besleyebilecek bir arazi ve onun yerleşimi kastedilir. Kökeni itibariyle Cermenlerden gelme bir sistem olduğu düşünülmektedir. Tacitus'un incelemesinde köy benzeri bu yerleşim biriminden bahsedilir. (Cornelius Tacitus, *Germania & Britannia*, (Çev. Furkan Akderin), Alfa Yay., 2006, İstanbul, p.7.) [çn.]

⁸ "*Neustria*": "Neu", "yeni" demektir (İng. "New", Alm. "Neu", Fr. "Neuf"). Neustria da "*Yeni Ülke*" manasına gelir. Kelime karşılığı olarak "Doğuülkesi" anlamına gelen "*Austria*"nın karşıtı olarak, Frankların yerleşmiş oldukları batı topraklarına verilen addır. Paris'i de kapsar şekilde, bugünkü Fransa topraklarının orta ve kuzey kısımlarının büyükçe bir kısmını içine alır. [çn.]

⁹ *Shire-Moot* (İng.): "ilçe tartışması", "ilçe meclisi". [çn.]

¹⁰ *Dicast(es)*, Δικαστής (Gr.): "yargıç". [çn.]

¹¹ *Judice* (Lat.): "yargıç". [çn.]

¹² *Thing*: Kuzey Cermen ve İskandinav dillerinden ["ping" (*Esk.Nr.*), "ding" (*Cer.*)], eski İngilizce'ye de intikal etmiş bir sözcüktür. Ahali toplanması anlamına gelir. Bu toplanma içerisinde yargısal işler de görülür. (Klein, *op.cit.*, p.761.)

Mallum'unda¹³ da hüküm sürer ki buralarda da *Gau*¹⁴ yahut *Mark*'ın¹⁵ tüm mukimlerinin, uyuşmazlıklarını periyodik toplantıların yargısal müzakerelerine sunma hakları pratikte topluluğun temsilcileri vasfındaki belli bir azınlığın elinde sınırlı tutulmuştur. Fakat sistemin ayırt edici karakteristiği, jürinin, bütünüyle o topluluktan çıkarılan ve husumetli olgudaki hakikati bulmaları amacıyla davet edilen ve fakat yargıç ya da mahkeme olmaktan oldukça uzak bir grup kişiden müteşekkil olmasıdır. Onların vazifeleri, mahkemenin doğru bir yargıda bulunabilmesi için delillerin etkileri üzerinde karar vermektir. Sıradan yetileri haiz on iki kişi, kanıtların etkileri hususunda değerlendirme yapmaya her nasıl günümüzde ehil ise, kurumun çocukluk aşamasında da öyleydiler. Bununla birlikte hukukun teknikliği yükselmekte fakat gene de onların delillerin etkileri üzerinde karar verebilme yeteneklerine hiçbir şekilde karışılmamaktadır. Kıta'nın eski jürileri bozulur ya da tamamıyla kaybolurken, İngiltere'ninkilerin yıldızının eski ışıltularıyla beraber halen daha nasıl parlayabildiğinin sebebi buradan gelmektedir.

Anglo-Sakson çağında bu tip bir jüri kurumunun izine rastlanmaz, zira Ethelbert döneminden (M.S. 568-616) Norman Fethi'ne dek uzanan döneme ilişkin, elimizdeki Anglo-Sakson yasalarının yekûnunda ve o döneme dair kroniklerde farklı değinilere sıklıkla rastlansa da, bu tip bir jüri kurumuyla ilgili bir ima yoktur.

Cezai yargılamalarla ilgili olarak, Kral II. Ethelred zamanında (M.S. 978-1016) bizim Büyük Jüri'mize benzeyen ve onun öncülü sayılabilecek bir itham jürisiyle karşılaşırız. Her *Hundred*'ın *Gemot*'unda¹⁶ on iki baş baron, herhangi bir suç işlediğine inanıyor oldukları herkese ithamda bulunmaları ve ayrı ayrı hareket etmeleri konusunda heyet başkanınca [*reeve*] yönlendirilirdi. Fakat bu jüri, sanığın masum mu yoksa suçlu mu olduğu hususunda karar vermezdi; buna masumiyet konusunda kompürgasyon ya da *ordeal*¹⁷ ile karar verilir. Bu ilkel Büyük Jüri, muhtemelen Norman Fethi'nden sonra da kullanılmaya devam etmiştir, ta ki II. Henry tarafından yeniden yapılandırılana kadar. Norman Fethi'nin üzerinden

¹³ *Mallum* (Cer.): yargısal konuların görüşülmesi için toplanma, *assembly*, *curia*, oturum. Kelime köken olarak "sofra kurulan yer"den gelmektedir. ("mâl", "mahl" Cf. Maurice O'C. Walshe, *A Concise German Etymological Dictionary*, Routledge & Kegan, London, 1951, p.144. Adolf Ziemann, *Mittelhochdeutsches Wörterbuch Zum Handgebrauch*, Quedlinburg und Leipzig, 1837, p.234-5.) [çn.]

¹⁴ *Gau* (Cer.): "il", "bölge". Günümüz Almancasında yer ve bölge isimlerinin sonuna eklenir hale gelmiş bir kelimedir. Tarih içinde, hepsi bir yeri, bölgeyi imlemeyen çeşitli kullanımları olmuştur. Örneğin Frank Krallığı zamanında *gau*'nun, kendi içinde *hundred*'lara bölünen bir idari bölgeyi ifade ettiği görülür. Yine Nazi rejiminin idari bölgeleri isimlendirmek için tercih ettikleri bir kelime olmuştur. (Walshe, *op.cit.*, p.70.) [çn.]

¹⁵ *Mark* (Cer.): "sınır muhiti", "sınır yerleşimi". (Cf. Walshe, *op.cit.*, p.146. *Der Große Duden: Etymologie*, (unter leitung von Paul Grebe), Bibliographisches Institute, Mannheim, 1963, p.423-4.) [çn.]

¹⁶ *Gemot*: Toplantı. Anglo-Sakson dönemi İngiltere'sinde yasama ve yargılama toplantıları. (Klein, *op.cit.*, p.307.) [çn.]

¹⁷ *Ordeal*: Tanrının anlık inayeti sayesinde suçlu ve suçsuz ortaya çıkaracak bir tür mucizenin beklendiği yargılanma yöntemidir. Kızgın demir tutma, soğuk su yahut kaynar su kullanma gibi işkence benzeri yöntemlerin kullanılması anında Tanrı'nın sanığa yardım edip etmeyeceğine bakılır. [çn.]

yüz yıldan fazlaca bir süre geçtikten sonra, eski Anglo-Sakson yargılama yöntemleri olan yemin (daha sonrasında “*wager of law*”¹⁸ olarak adlandırılacak olan kompürgasyon), ordeal (*judicium Dei*¹⁹), şahit ya da akdedilmiş sözleşme yoluyla getirilen delil şekilleri, Norman prosedürleri –düello ile yargılanma, yeminli jüri üyelerince yapılan soruşturmanın arızî kullanımı– ile beraber genel olarak sürdürülmüştür. Fatih [I. William], İngiltere'nin kazanılmış haklar, örf ve adetlerden yararlanmayı sürdürmesini gerektiği hususunda hiç kuşkusuz istekli olmuştur. Sonuç itibarıyla Anglo-Sakson hukuk öğretisinin Fatih tarafından muhafaza edilmiş olan münhasır özelliklerine rastlamaktayız. Bu böyle olmakla birlikte [Fatih William], yargısal sistemde bazı önemli değişikliklere de imza atmıştır; uhrevi ve dünyevi mahkemeleri birbirinden ayırmıştır; kavga ya da [diğer tabirle] düelloyu, hukuk davalarını, suçluluk yahut masumiyet belirsizliğini belirleyecek bir araç olarak uygulamaya sokmuştur; ve adaletin yönetimi için ülke geneline yargıçlar tayin etmiştir.

Yargısal meselelerde jüri tarafından tasdik edilme ilkesinin faydalarının gerçeklik kazanması yavaş yavaş olmuştur. Yeminli soruşturma ilk önce daha ziyade, Kral Edward hukukunun saptanması, II. William ve I. Henry dönemlerindeki feodal vergilendirmenin hesaplanması ve York Kilisesi'nin geleneklerinin değerlendirilmesi gibi yargı-dışı meselelerin çözümlenmesi için kullanılmış görünmektedir ki [II. Henry] 1066 yılında on iki yurttaşın yemini vasıtasıyla doğruyu saptama işini beş komisyon üyesine tevdi etmiştir. Bir keresinde de Fatih [William], yüksek yargıçları [*Justiciar*²⁰] Ely şehrinin haklarına dokunan davalara müdahil *shire-moot*'ları toplamakla görevlendirmişti; bu yüzden İtirafçı Edward'ın hükümdarlığı döneminde mevzubahis yerlerin durumunu bilen bir takım İngilizler seçilmiştir; bunlar yeminli ifadelerinin hakikati konusunda ant içip, ona göre hareket etmişlerdir. Bununla birlikte, muhitini temsil etmesi ve münhasır bilgisiyle vakiaya şahitlik etmesi için muhiti tarafından seçilmiş belli sayıda *probi et legales homines*'in²¹ muteber yeminiyle kararın verilecek olduğu katı hukuki konuların erken örnekleri o dönemde de eşit derecede bulunmaktaydı. Jürice uygun bulunma usulüne, II. Henry döneminde, parasal yahut hukuksal olsun, her türlü işin tarifi için başvurulmuştu.

İlkel Cermen mahkemeleri, ülkelerinin hukuku ve örfünü beyan etmeye ve kendilerinden önce getirilen münhasır vakıalar ışığında oluşan örfü göre ne yapılması gerektiğine karar vermeye ehil en kalifiye cemiyet üyelerinden oluşmuş heyetlerdi. Bunlar vakaların hakikiliği üzerine karar vermeye uğraşmazlardı, getirilen delillere göre nasıl davranılması gerektiğini saptarlardı. Delil, dava taraflarının yeminleri ve tarafların kompürgatörleri vası-

¹⁸ *Wager of Law*: Davalının borçlu olmadığına dair yemin etmesi ve şahitlerin de bunu yeminli beyanlarıyla desteklemesi. (<http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/wager+of+law> - Çevrimiçi: 11/02/2016) [çn.]

¹⁹ “*Judicium Dei*” (*Lat.*): “Tanrının Yargılaması”. [çn.]

²⁰ *Justiciar*: Normanlar döneminde kralların, kanunları denetlemekle görevlendirdikleri vekilleridir. I. William'dan (1066-87) III. Henry'ye (1216-72) kadar geçen süre içinde, yargısal alanda en yüksek mertebeye sahip memurdur. [çn.]

²¹ “*Probi et legales homines*” (*Lat.*): İyi ve adil insan(lar). [çn.]

tasıyla, tanıklıkların sahneye konması ve ordeal kullanımı yoluyla temin edilirdi: pratik bir karara varabilmek için nihaî bir çare, kavga ederek yargılamanın yürütülmesiydi; bu kısmen Tanrı'nın yargılaması olan ordeal'e yakın bir çare, kısmense hukuki araçların kifayetsiz kaldığı ve başka bir yardım kaynağının bulunmasının mecburiyet halini aldığı düşüncesinde temellenmiştir. İddiacı, ithamını davalıya törensel bir biçimde yönlendirir, davalı da eşit derecede törensel bir biçimde sözlü ve mantıksal karşılıklar ile ona cevap verirdi.

Kompürgatörler, ellerini bağlayarak, tek bir ağızdan ilgili oldukları tarafın [*principal*] yemininin saflığı konusunda ant içerlerdi. Eğer yemin ikna edici değilse, taraflar, komşularının kendilerine kazandırmış oldukları konuma dair bilgiyi sunmak adına kendi tanıklarını getirirlerdi; tanıkların yemin etmeleri gerektiği noktasına sabitlenmiş mahkeme de söz konusu vakıya özgü olarak onlara yemin ettirirdi. Tanıklıkların işlevsiz kaldığı durumda ise ordeal uygulamaya konurdu. Böylece elde edilen söz konusu hükmün açıklanması için çağrıldığı anda mağlup taraf mahkeme üyelerine başvurmak suretiyle verilen karara karşı çıkabilir ve dövüşmek suretiyle yargılanmalarını [*trial by combat*] isteyebilirlerdi. Bu uygulama, Cermen beyliklerinin birçoğu arasında ortak olmakla birlikte, dünya genelinde değildi, örneğin yerleşik İngiliz toplulukları arasında söz konusu değildi.

Bu yargılama usulleri çerçevesince, üstünkörü bakıldığında, koşulların jüri tarafından yapılan son yargılamaya benzer görüldüğüne varırız; fakat daha detaylıca konuya eğilsek, bu tip bir izlenimin garanti edilemeyecek olduğunu da kavrarız. Hukuku beyan eden ve hükmü[nü] veren eski yargıçlar –*rachinburgii*²² ya da *scabini*²³–, dinlediği ve tarttığı deliller yoluyla ve de mahkeme başkanını yönlendirmek adına hukuku ve ilamı bırakarak maddi olguyu açığa çıkaran modern jürinin hiçbir şekilde muadili değillerdi. Uyuşmazlığın hassas noktasına dair yeminle ifade veren eski tanıklar da, hakikati soruşturan ve bunun sonucunu beyan eden jüri üyelerine, sadece ya hakikati ya da hiçbir şeyi söyleyeceğine değil, bizzat ve tümüyle hakikati söyleyeceğine yemin eden modern tanıklardan daha yakın değillerdi. Kompürgatörler ise kendi taraflarının [*principal*] yeminini, yine yeminle tasdik ederlerdi ve bu açıdan modern jüri ile ortaklık kurulabilecek tek yönleri yemin vermeleri idi. Bu böyle olmakla birlikte, mevzubahis prosedür jüri tarihindeki bir basamaktır henüz: jürinin ortaya çıktığı ilk form, tanıkların ve cemiyetin şahadetine inanç biçimindeki delille ağırlık veren prensibin ortaya çıkışıdır. Hatta kompürgatör yemin düşüncesi de aynı unsuru ihtiva eder; kompürgatörler güvenilirliklerini güvence altına alacak belirli hukuki vasıflara sahiptirler. Anglo-Sakson sistemi, yerel kullanımlar ölçüsünde başka yerlerde olduğu gibi kendi alanında dönüştürülmüş olmanın ötesinde bir ilerleme göstermemiştir.

²² Hukuki muhakemeye yedi kişiden müteşekkil bir komite olarak katılan ve Roma Hukuku'nun etkisinin hâkim olduğu bölgelere nazaran Franklar'da daha önemli rolleri olan *Rachineburgii* hakkında bkz. Mehmet Cemil Ozansü, *Erken Modernlikte Ceza Sorumluluğunun Kamusallaşması ve Rasyonelleşmesi*, XII Levha Yay., 2014, İstanbul, s.149, dn.98. [çn.]

²³ *Scabini*: Eski Avrupa yerleşimlerinde yargısal konuların görüşüldüğü muhit toplantılarında yargıç ya da yargıca yardım/etki eden (*accessor*) konumda olan ve o bölgede itibarı yüksek kişileri ifade eder. (<http://thelawdictionary.org/scabini/> - Çevrimiçi: 11/02/2016) [çn.]

Kompürgasyon, yeminli tanıklar ve ordeal delil temin eder; şerif ve emsalleri, piskopos, sancak baronları [*shire-thegns*], *judices* ve *juratores*²⁴ ile vakayı mahkemeye taşıyanlar ise hukuku beyan edenlerdir.

Normanlar suç vakalarında genel olarak kompürgatörler vasıtasıyla yürütülen yargılamayı lağvetmişlerdir ve bu, ordeal'li yargılamanın uzun süreli etkinliğine rağmen, din karşıtı bir saçmalık olarak görülmeye başlanmıştır. 1215 yılında, Magna Carta'nın bahsedildiği yılda, ordeal, tüm Batı Avrupa'da, bu yargılama biçiminin daha ileri kullanımlarını da yasaklamış olan IV. Lateran Konseyi tarafından yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece itham gereksinimi olan pek çok davanın düzene konması adına jürili yargılama kaçınılmaz olarak İngiltere'de genel bir hal almıştır, ki bu gereksinim sanık karşısında zarar görmüş bir bireyce yapılan bir itiraz olarak değil, (modern Büyük Jürimiz gibi) tüm ülkenin soruşturması olarak bir büyük jüri raporu biçimindedir. Ve bu yol sadece, dövüşme yoluyla yargılamanın mümkün hale geleceği bir itirazcı ithamcının olduğu durum[lar] içindir. Fakat uzun müddettir, mahkûmun kendisi hakkındaki suçlu yahut masum olduğu sorularının cevabını, komşular arasından mahkemeye çağırabilecek on iki yeminli adama sunmasının bir usulü yoktu.

Magna Carta'nın otuz dokuzuncu bölümünde şöyle söylenmiştir: “Hiçbir özgür kişi, kendi zümresinin yasal kararı olmaksızın yahut ülkesinin hukukunca meşru bir biçimde yargılanmaksızın (*nisi per legale iudicium parium suorum, vel per legem terrae*) hapse atılamaz, malına el konulamaz, yasal haklarından yoksun bırakılamaz, sürgün edilemez, yahut herhangi bir şekilde zarara uğratılamaz, [bu durumda] biz ona karşı kovuşturma başlatamayız, [ayrıca] kovuşturma yapması için bir başkasını da görevlendiremeyiz.” Bu ifade genellikle jürili yargılamanın kuruluşu gibi ele alınmıştır. Fakat tek örnek teşkil etmemiştir, çünkü aynı açıklama Magna Carta'dan erken tarihli yasalarımızın derlemelerinde de söz konusudur. [Örneğin] *Leges Henrici Primi*'de²⁵ bu tespit edilmiştir: *unusquisque per pares suos iudicandus est et ejusdem provinciae*²⁶. Mr. Forsyth, çokça okunmuş olan *History of Trial By Jury* başlıklı incelemesinde, buradaki *pares*²⁷ ile bir jüriye referansta bulunulmadığı fikrini yürütmüştür. O bunu şu şekilde düşünür: “Onlar kapsam olarak muhtemelen, yargıçların işlevlerini devre dışı bırakan ve onlardan önce dava taraflarının zümredaşı veya dengi vasfındaki o yerleşim yeri yahut diğer mahkemelerin üyelerinden mütevellittir.” Ve şöyle devam eder: “Her halükarda, daha katı ve daha teknik manada, boyun eğmeyi ya da Anglo-Saksonların salon toplantılarına karşılık gelen senyoral hukukun uygulandığı baronyal mahkemelerin davacılarını, bir dereceye kadar

²⁴ “*Judices*” (Lat.): “Yargıçlar”. “*Juratores*” (Lat.): “Jüriler”.

²⁵ “*Leges Henrici Primi*” (Lat.): “Birinci Henry Yasaları”. I. Henry, Fatih William'ın oğludur [d.1068-1135], taht dönemi M.S. 1100-1135'tir. [çn.]

²⁶ “zümredaşlardan her biri, aynı muhitten başkalarınca yargılanacaktır.” [çn.]

²⁷ “*Par-es*” (Lat.): “(bir kimsenin) eşiti, dengi, zümredaşı”. İngilizce (*peer*) kelimesinin (Anglo-Fr.: *peir*; Eski Fr.: *per*) Latince kaynağıdır. Latince'den gelen mana bu olmakla beraber, özellikle 14.yy. yazınında “soylu kimse”yi ifade etmek için de bu kelime sıklıkla kullanılır. Çeşitli söylencelerde buna rastlanır: örneğin, Şarلمان'ın On İki Soylusu (*Charmelagne's Twelve Peers*) ya da Kral Arthur'un Yuvarlak Masa Soyluları/Şövalyeleri. Netice bu soylular da birbirlerine statü olarak eşittirler. [çn.]

da o günlerin derebeylik mahkemelerini işaret ederler. Bununla beraber, redaksiyoner faaliyetiyle, Fransa Kralı IX. Louis'nin [d.1217-ö.1270] yasal kayıtlarından çıkarılmış I. Henry Yasaları'na ait alıntılanmış olduğumuz yukarıdaki kayıtlar vesilesiyle anlamaktayız ki, jüri gibi bir kurum ilk Devrim'e²⁸ kadar ortada yoktur." Oysa Magna Carta'nın "judicium parium" ifadesi, bir yargılama biçimine teknik bir tanım getirilmesinden ziyade, genel bir hukuk prensibinin telaffuz edilmişinden ibarettir. Stubbs şöyle der: "[Jüri] tüm Cermen hukukunun temelini kurmuştur ve onu kullanmaya dönük çoğu formül büyük ihtimale Franken²⁹ ve Sakson Kayzerlerinin yasalarından alınmıştır."

Gerek suçlara dair kamusal sunumlarda³⁰ gerekse medeni tahkikatlarda jürinin kullanımından, yazılı hukukumuzda ilk defa *Constitutions of Clarendon*'da³¹ bahsedilmiştir. Jüriye atıfta bulunulan bu bahiste onun sanki çoktandır genel kullanımda olduğu yönünde bir izlenim bırakılmıştır. Yasada şöyle buyurulmuştur; "on iki meşru kişinin uygun görüşüyle", Baş Yargıç, ülkenin dünyevi ya da ruhani memuriyetleriyle ilgili tüm uyuşmazlıkları karara bağlamalıdır.

The Assize of Clarendon ile de her bölgede [county], her hundred'ın on iki meşru üyesiyle her nahiyenin dört meşru üyesinin, kendi muhitlerindeki bir suçtan sorumlu oldukları farz edilen kimseleri bölge mahkemelerine sunma yemini etmeleri gerektiği bildirilmiştir. Bu kimseler derhal derdest edilir ve su ordeal'ine gönderilirdi. Bu çok basitçe ve geniş anlamda, en azından II. Ethelred zamanından beri var olan ve Büyük Jüri'ye benzeyen eski bir İngiliz kurumunun yeniden canlandırılmasıdır.

Yavaş yavaş çeşitli sivil sorunlarda da kullanılacak şekilde genişlik kazanan *Grand Assize*'daki (ki kesin tarihi bilinmemektedir) jüri tarafından onaylanma prensibi, II. Henry tarafından, toprak üzerinde hakları ele alan davaların kararları için de uygulamaya konmuştur. [Grand] Assize, bizim en eski hukuk yazarlarımızdan ve tam da o dönemin yazarı olan Glanvill tarafından *regalis institutio*³² olarak nitelendirilmiştir. Biz bu kurumda, ayrı bir formda da olsa bir jüri görürüz, bununla birlikte onun müteşekkil olduğu unsurlar o dönemin hukuk anlayışı açısından gayet tanıdık. Davalı, düello yargılaması ya da yörenin yöneticisi tarafından o

²⁸ Bu alıntıda Forsyth'ın "ilk devrim" olarak ifade ettiği olay, yüksek ihtimale Norman Fethi'dir. (Cf. Forsyth, *op.cit.*, p.76, 92.) [çn.]

²⁹ [Franconian]: Frankonya, Bugünkü Almanya'nın ortası ve güneyindeki Bavyera, Thuringia ve Baden-Württemberg eyaletlerini içerisine alan bölgenin tarihi adıdır. [çn.]

³⁰ [Criminal presentment]: suçların kamusal sunumu, ithama dayalı ceza hukuku muhakemesi sisteminin önemli unsurlarından bir tanesi olmuştur. Kavram, ithamın mahkeme ortamında formel kamusal sunumunu niteler. Bu hiç şüphesiz, gizli soruşturma yürütülmesinin karşısında tebaanın özgürlüklerinin şeklen de olsa daha lehine bir anlayışa karşılık gelir. (Leonard W. Levy, "Medieval Origins of Trial by Jury", *Right to Trial by Jury*, Ed. Robert Winters, Greenhaven Press, Farmington, 2005, pp.18-30, p.19). [çn.]

³¹ *Constitutions of Clarendon (1164)*: II. Henry döneminde çıkarılan ve 16 maddeden müteşekkil bir anayasal reform metnidir. Özellikle Henry'nin öncesindeki Kral Stephen zamanında yaşanan iç karışıklıklar döneminde aciz kalan siyasi iktidar karşısında Kilise'nin hukuk sistemi üzerinde elde etmiş olduğu ayrıcalıkların frenlenmesi amacıyla yapılmıştır. Reform metni, adını, yayınlanmış olduğu Wiltshire'daki kraliyete ait av konağı Clarendon Palace'tan almıştır. [çn.]

³² "Regalis institutio": Kraliyet kurumu. [çn.]

davaya özgü olarak mahkemeye çağrılmış olan on iki yeminli şövalyeden müteşekkil jürinin kabulü arasında tercihte bulunmaya *Grand Assize* tarafından izinli kılınmıştır.

Assisa ya da *Magna Assisa* [*Grand Assize*], ağırlıklı olarak şu meseleleri çözmeye hasredilmiş bir yargılama yolu olarak kabul edilmiştir: (1) mülkü elinden alınmış müştekinin toprağının tekrar tespit edilip eski hale iadesi; (2) *advowson*³³ haklarının; ve (3) davalının sivil statüsünü etkileyen vassal taleplerinin [değerlendirilmesi]. Böylece uyuşmazlık konusu mülkün bulunduğu yerin yöneticisine, o bölgeye komşu bölgeden dört şövalyeyi mahkemeye çağırması için bir karar alınır ve iletilir; bu dört şövalye yeminlerinin ardından meseleye en vakıf (*qui melius veritatem sciant*³⁴) on iki şövalye seçerler, o on iki şövalye de ettikleri yeminlere binaen taraflardan hangisinin o toprağı hak ettiğine dair bir karar verirler. Dört şövalye tarafından söz konusu on iki jüri üyesinin seçimini dinlemesi için davalı mahkemeye davet edilir ve davalı bu jüri üyelerinden herhangi birini reddedebilir. Söz konusu on iki jüri üyesi gereken şekilde seçildiğinde, onlara mahkemede bulunmaları ve yeminli olarak tarafların hakları hususunda ifade vermeleriyle alakalı bir celpname gönderilir. Bu kişiler, yalan kanıt sunmayacaklarına ve hakikati bilerek gizlemeyeceklerine dair yemin ederler; burada ifade edilen bilme, Glanvill'in deyimiyle, sağlam bir bilgi oluşturacak şekilde onların duydukları yahut gördükleridir; bu da onların ne derece has tanıklar olarak görüldüklerini ve vazife düşüncelerinin özü gereği o anlık vazifelerinden ne derece farklı olduğunu gayet açıkça ortaya koyar. Şayet gerçek hak sahibi konusunda tümüyle bilgisiz iseler, bu mahkemede masaya yatırılır ve işte o zaman uyuşmazlık konusu vakıa hakkında bilgili diğer kimseler seçilir. Fakat vakıa hakkında bunların bazılarının bilgili bazılarının bilgisiiz olması durumunda, bilgisiz olanlar dışarı çıkarılır, bilgi sahibi ve mutabık en az on iki kişi ise yerlerine davet edilir. Jüriler tümüyle uzlaşmaya varamıyorsa, başka kimseler ilave olunur, ta ki bir taraf ya da diğer taraf lehine en azından on iki kişi mutabık olana dek. Bu sürece heyet hükmünün "*kuvvetlendirilmesi*" [*"affocing" the assise*] denir. Jürinin hükmü nihaidir; buna müteakip olarak aynı iddiayı sürdüreceğ başka bir dava olanağı yoktur, bu konuda bir hukuk düsturunda da belirtildiği üzere, *lites per magnam assiam domini Regis legitime decisae nulla ocassione rite resuscitantur imposterum*.³⁵ Eğer jüri üyeleri yalan beyandan suçlu iseler, bu konuda mahkûm edilmiş ya da bunu itiraf etmiş iseler, tüm kişisel malvarlıklarından yoksun bırakılırlar ve en az bir yıl hapis cezası çekerler. Kötü şöhretli olarak adları duyurulur ve gelecekte tanık yahut kompürgatör olmaya istirdatsız (*legem terrae ammittunt*) kabul edilirler fakat toprağına bağlı iyeliklerini [*freehold*] sürdürmelerine müsaade edilir. Bu açıdan baktığımızda *assise* tarafından yürütülen bu usulün, mahkemede toplanmış ve haberdar oldukları vakalar ile ilgili olarak şahitlik edebilecek belli sayıda insanın yeminli şahitliği olduğunu görürüz sadece. Sonuçta tümüyle ortaya çıkan şey, kendilerini mahkemede sunulan delilleri görmezden

³³ "*Advowson*": Kiliseye ve ona bağlı bir dini yönetici önüne bir konuyu sunabilme konusunda patronaj/himaye hakkı. [çn.]

³⁴ "[bir mesele hakkında] o anda en bilgili kimse[ler]" [çn.]

³⁵ "Kral'ın hakimiyetindeki büyük kurulun [*magnam assiam*] ortaya koymuş olduğu meşru kararı yeniden canlandıracak/inceletecek bir uygulama çıkarmanın imkanı yoktur" [çn.]

gelme konusunda özgür hisseden jüri üyelerinin -ki o delil açıkça desteklemiş oldukları vakıyı çürütebilecek nitelikte olmasına rağmen- uyuşmazlık konusu olgulara ilişkin önyargılarına göre yol olarak ortaya çıkardıkları karardır.

Çoğu zaman *assise*'in jüri üyeleri için bu on iki sayısı en olağan sayı olsa da, bu değişmez bir hal almamıştır. Kurumun erken dönemlerinde bu sayının uygun koşul ve yerel göreneklere göre dalgalanmış olduğu görülür.

II. Henry tarafından hem medeni hem de cezai davalar açısından daimi olacak biçimde tesis olunan jüri yargılamadaki jürinin işlevi, bugünün jürisinin işlevinden epey farklı olmuştur ve bu uzun müddet devam etmiştir. Jüri üyeleri evvelden getirilmiş kanıtlar üzerinden değil ama olgulara dair bilgileri ya da gelenek üzerinden hükümlerini kuran takdir ediciler [*recognitor*] idi sadece; ve bu onların niçin sorunların doğmuş olduğu yüzlük arazi yahut yöreden seçilmiş olduğunun da nedeniydi. Günümüzün jüri üyeleri ise sorun üzerinde, sözlü yahut yazılı olarak getirilmiş kanıtlara dayanarak kararlarını temellendiren ve yargıç gibi konuyu ele alan [*trier*] kimselerdir. Fakat eski jüri üyeleri, kanıtların güvenilirliği üzerinde akıl yürütebilmeleri için listeye yazılmazlardı; sorun onlardan evvel tartışılmış olurdu; jüri üyeleri bizatihi şahit vasfındaydılar ve hüküm de esasen bu şahitlerin sınanmasıydı. Bu yüzden jüri yargılaması, kurumsal olarak erken dönemlerinde, yalnızca bir nevi tanıklar jürisiydi; jüri üyelerini diğer tanıklardan ayıran ise onlara yemin yükümlülüğü yükleyen, sayılarını düzenleyen, mevkilerini belirten ve toplum içinde kazandıkları kıdem ve etkilerine göre bölgesel seçimlerini tarif eden geleneklerdir sadece.

Dolayısıyla, jüri üyelerinin, mahkemedeki tanıkları dinlemeksizin tartışmalı olgular hakkındaki kişisel bilgileri çerçevesince kararlarını temellendirdiklerini görebilmekteyiz. Fakat bir başışa yahut bir edimle doğrulanan başka bir önemli meseleye şahit olarak bildirilen kişilerin yer aldığı edim davaları bunun bir istisnasını oluşturuyordu. Ve böylelikle, jüri vasıtasıyla, [jürinin] kendisinin tanık halini almasını sonlandıran ve kararlarını daha öncesinde duruşmada sunulan kanıtlara binaen oluşturmalarını sağlayacak önemli bir değişiklik de meydana gelmiş oldu.

Glanvill'in döneminde, ifası inkâr edilen bir edimi kanıtlamanın olağan yolu mücadeleydi [*combat*] ve yemin ettirilmiş şahitlerden biri müştekinin destekçisi idi. Eğer edim dahilinde herhangi bir yeminli şahidin ismi verilemiyorsa, mücadele ifayı görmüş yahut biliyor olan başkaca kimseler arasında sürdürülmek zorundaydı. Bir diğer kanıtlama biçimiyse, husumetli edimin, bir tarafça kabul edilen veya ifa edildiği kanıtlanan karşılığıyla mukayese edilmesi idi; ki bu yöntem günümüzde jüri açısından bilinmezlik ifade edecek ve mahkemece saptanacak bir sorun halini alacaktır.

Gerçekte jüri üyesinin kökeni itibariye yalnızca bir şahit vasfında olduğu dönemden beri, onunla yeminli şahit arasında ilkesel bir ayırım yapılmamış olmakla birlikte, zaman içerisinde aşama aşama aralarında bir ayırım oluşuvermiştir. III. Edward dönemi yıllık kitaplarında “şahitler *assize*'a katılmışlardır” ifadelerini bulsak da, bununla bağlı olmaksızın, gayet açık bir ayırım oluşturulmuştur aralarında. Bu kelimelerin ortaya dökülmediği bir pasajda, davacıya akraba olması nedeniyle reddedilen bir şahit olduğundan bahsedildiğini anlarız; fakat tabii ki bu yönde yapılan itiraz, “hükümün şahitler üzerinden değil *assise*'in jüri üyeleri üzerinden verilebileceği” temeli gereği reddedilmiştir. Yine aynı pasajdan, yenilgi yaşamış tarafın lekelenebileceği bir soruşturmada alınan karar konusunda şahitlerin mutabık olmadıkları bir durumu da çıkarabiliriz.

Zorluk, çoğunluğun kararının sağlandığı bir zamanda on iki kişinin kararının elde edilebilmesinde doğmaktadır. Bununla birlikte IV. Edward zamanında on iki üyenin ittifakla karar almaları gerekliliği yeniden tesis edilmiştir.

III. Edward'ın yıllıklarının yirmi üçüncüsünde, tanıkların jüriye kendi kanıtlarını sunmak için dâhil olduklarından, kararda hiç bahisleri geçmemekle birlikte, söz edilir. Bu, kendi bilgilerine dayanarak deliller üzerinde karar verecek olan jürinin ve eski jüri ile modern jüri arasındaki bağlantı biçimlerinin ilk belirişi anlamına gelir. Jüri kullanımının daha da artması ve husumetleri karara bağlamada onları işe dâhil etmenin faydasının daha belirgin hale gelmesiyle birlikte, davacının *secta*'sını³⁶ biçimlendirmeye başlayan şahitler, delillerini evveliyattan getirmeye başlamış ve -şahitlerin edimlere kanıt olmasında olduğu gibi- teoride [dava] öncesinde husumet konusuna ilişkin vakıf oldukları varsayılan enformasyon ile [davacıları] donatmışlardı. Delil kuralları artık daha katı olmuştur. IV. Henry'nin krallığının ilk dönemlerinde bunun nispeten daha da ileri gittiğini görürüz. Tüm delillerin mahkemenin önünde sunulması gerekirdi, böylece yargıçlar bunlar arasından yersiz olanlarını hariçte tutabilirlerdi. Bu değişimden iki netice ortaya çıkmıştır: (1) delile ilişkin tüm kurallar sistemi yargıçlar tarafından yürütülen [süreç] kontrol etme çalışmalarından peyda olmuştur; (2) mahkeme önünde alenen delil ikamesi, avukatların görev alanında ciddi derecede genişleme yaşanmasına neden olmuştur. Bu andan itibaren, aleni mahkeme önünde şahitler üzerinde sorgu ve çapraz-sorgu uygulanmaya başlanmıştır. Jürinin kendi özel bilgileri üzerinden kararlarına ulaşma konusundaki haklarının haricinde, duruşma neredeyse bugünkü ilkelerin aynıyla yürütülür olmuştur. Jüriler, uzun müddet, delillerin yanında kendi bilgilerine dayanmaları konusunda yetkilendirilmiştir. Kraliçe Anne'nin ilk yıllarında *Queen's Bench Mahkemesi*, jürinin kendi bilgileri mucibince hüküm vermesi halinde, mahkemeye karşı bu bilgileri sunması gerektiği [ve bu durumda jüri üyelerinin] birer tanık gibi yemin etmelerinin de söz konusu olabileceği, yönünde karar vermiştir. Bu ve bunu takip eden I. George dönemi boyunca kadim takdir edici [*recognitor*] işlevlerinin tüm kalıtlarına bir nokta konmuştur. Jüri üyeleri salt takdir edici konumundalarken, yanlış bir hüküm vermeleri durumunda, genellikle yalancı şahitlik suçlusu olmaları söz konusuydu. Bu andan sonra, müşterek hukukta, itham beratı [*writ*³⁷] dolayısıyla sorumlu haline gelmişlerdir. İtham halinde, yirmi dört jüri üyesince haklı neden üzerinde bir araştırma daha yapılırdı. İkinci jürinin verdiği hüküm ilkinin tersi olursa, ilk jürinin on iki üyesi derdest edilir ve hapse atılırdı; kişisel mallarına Kral adına el konulur, kendileri de gelecekte kötü şöhretli kişiler haline gelirlerdi. Jürinin tanıklıktan farklılaşması sonrasında, itham tedricen kullanılmaz hale gelmiştir. Hukuki bir yöntem olarak ithamın yanı sıra, yanlış hükmünden ötürü jüriyi cezalandırmanın başka ve hukuk-dışı bir yöntemi daha vardır ve bu

³⁶ *Secta* (Lat.): yol, yöntem. [çn.]

³⁷ *Writ*: Berat, Emirname, İmtiyaz. *Writ* kelimesi burada "berat" olarak çevrilmiştir. Müşteki, davacı olacağı kimseye karşı doğrudan dava açamaz. Önce kamu otoritesine başvurur. Eğer kamu otoritesi, ki bu kural olarak adalet bakanı benzeri fakat başka yetkileri de haiz İngiltere'ye özgü bir makam olan *Lord Chancellor*'dır, şikayeti haklı görürse şikayetçiye bir *writ* (dava açma beratı) verir. Bu berat aynı zamanda karşı tarafa çekilmiş bir ihtarname mahiyetindedir. (René David & John E. C. Brierley, *Major Legal Systems in the World Today*, Stevens & Sons, 1968, London, s.265-7.) [çn.]

yöntem Tudor ve Stuart hanedanlarınca politik gayelerle sıklıkla kullanılmıştır. Bu yöntem *Star Chamber* Mahkemesi'nce uygulanan cezalandırma ve tutuklamalar yoluyla işletilirdi. *Star Chamber*'ın lağvından sonra Taht, jürilerin gözünü yargıçlar aracılığıyla korkutmuştur. En nihayetinde jüri dokunulmazlığı 1670 yılında Baş Yargıç Vaughan'ın *Bushnell's Case*'de [*Bushnell Davası*] verdiği ünlü karar ile kurumsallaşmıştır.

Bu şekilde, jürili yargılama kurumunun İngiltere'ye ilk girişinden yani jürinin salt kompürgatör olarak davrandıkları zamandan başlanarak, tanıklıktan ayrı tutulur hale gelmelerine ve kararlarını husumet hakkında önceden sahip oldukları bilgi üzerinden vermelerinden, kendilerinin dışında getirilmiş olan delillerin düşünülüp değerlendirilmesi üzerinden verir hale geldikleri zamana kadar izi sürülmüştür. Bir halk arasında çağlar boyunca var olan jüri gibi bir kurumun ulusal karakteri etkilemesi gayet doğaldır. Jürili yargılamanın en esaslı özelliği hakkaniyet ilkesidir. Ne kötülük ne de iyilik hissiyatı olan kitleden ayrı tutulabilir olan ve fakat yalnızca gerçek olduğuna inandıkları doğrultusunda vicdanan karar veren kendine yakın hemşehrilerince, [yani] eşitlerince yargılanma hakkı, her kişiye, onunla tarafız bir şekilde alakadar olduğu kanaatini uyandırır ve beklentilerinde diğer kimselerle aynı eşitlik ölçüleri çerçevesince pay sahibi olduğuna dair bir etki üretir.

Medeni davalardaki jürili yargılamaya ilişkin olarak, bu denli yüksek düzeyde bir övgüyle konuşamayız, çünkü bugünkü hukuk mahkemelerinde görülen uyuşmazlıkları çözmek açısından elverişsizliğini kanıtlayan çok sayıda ve çok büyük sakıncaları vardır. Bu kurumun dünya tarihindeki en yüksek uygarlık seviyesine erişme övüncü duyulabilecek bir zamana ve yönetimi, hukuku, literatürü, ticareti ile sosyal hayatı altı yüzyıl öncesinin kaba saba atasınıninkine pek az benzeyen halkın ihtiyaçlarına uyarlanabilmesi için önemli değişikliklere konu olması gerektir.

Çeviride Yararlanılan Yardımcı Kaynaklar

- David, Rene & BRIERLY, John E. C.; *Major Legal Systems in the World Today*, Stevens & Sons, London, 1968
- Forsyth, William; *History of Trial By Jury*, 2nd ed., Cockcroft & Company, New York, 1878
- Klein, Ernest; *A Comprehensive Etymological Dictionary of The English Language*, Elsevier, Amsterdam, 2003
- Levy, Leonard W.; "Medieval Origins of Trial by Jury", *Right to Trial by Jury*, Ed. Robert Winters, Greenhaven Press, Farmington, 2005, pp.18-30
- Ozansü, Mehmet Cemil; *Erken Modernlikte Ceza Sorumluluğunun Kamusallaşması ve Rasyonelleşmesi*, XII Levha Yay., İstanbul, 2014
- Tacitus, Cornelius; *Germania & Britannia*, Çev. Furkan Akderin, Alfa, İstanbul, 2006
- Walshe, Maurice O'C.; *A Concise Etymological German Dictionary*, Routledge & Kegan, London, 1951
- Ziemann, Adolf; *Mittelhochdeutsches Wörterbuch Zum Handgebrauch*, Quedlinburg und Leipzig, 1837
- Black's Law Dictionary*, 8th ed., Ed. Bryan A. Garner, West Group, United States, 2004
- Der Große Duden: Etymologie*, unter leitung von Paul Grebe, Bibliograisches Institute, Mannheim, 1963
- <http://thelawdictionary.org/>
- <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/>